

BAB I

BUBUKA

1.1 Kasang Tukang Panalungtikan

Kahirupan manusa di masarakat teu leupas tina kabudayaan anu diwariskeun secara turun-tinurun ti hiji generasi ka generasi séjénna. Hijи individu kudu bisa nyaluyukeun pola pikir jeung sikepna kana adat-istiadat, sistem norma, sarta aturan-aturan nu dipaké di lingkungan budayana. Éta prosés téh kawilang panjang, lantaran kahirupan manusa téh mangrupa bag-bagan tina sosial budaya anu di jerona boga ajén palsapah nu mangaruhan kana kahirupan sapopoéna.

Koentjaraningrat (1990) nétélakeun yén kecap kabudayaan téh asalna tina basa Sansekerta nya éta “buddhayah”, bentuk jamak tina budi atawa akal, maksudna hal-hal anu patali jeung akal, sedengkeun kecap “budaya” mangrupa kecap kantétan tina budi daya anu ngawengku harti tina hasil cipta, karsa, jeung rasa.

Ditilik tina ulikan antropologi, kabudayaan téh nya éta sakabéh sistem gagasan, paripolah, jeung hasil karya manusa dina kahirupan masarakat nu dijadikeun milik diri manusa ku cara diajar (Koentjaraningrat, 1990:180). Ku kituna, sakabéh paripolah manusa teu leupas tina aturan-aturan nu tangtu, nepi ka jadi ciri atawa idéntitas pikeun dirina.

Dumasar keterangan di luhur, bisa dicindekkeun yén kabudayaan nya éta sakabéh kabiasaan-kabiasaan manusa nu ngawengku ide, gagasan, kapercayaan, pangaweruh, seni, tindakan moral, adat, hukum, karya, jeung sakumna pangabisa manusa tina hasil cipta, karsa, jeung rasa nu aya di hiji masarakat tur dijadikeun milik diri ngaliwatan prosés diajar.

Koentjaraningrat (1990:205) nétélakeun, yén unsur-unsur kabudayaan sacara *universal* téh kabagi kana tujuh unsur, nya éta; 1) sistem réligi atawa kapercayaan, 2) sistem organisasi kamasarakatan, 3) sistem pangaweruh, 4) sistem basa, 5) sistem kasenian, 6) sistem pakasaban, jeung 7) sistem tehnologi jeung pakakas.

Tina tujuh unsur kabudayaan secara *universal* nu ditetélakeun ku Koentjaraningrat, di antarana nya éta sistem kasenian. Sistem kasenian mangrupa salah sahiji wujud budaya manusa nu patali jeung seni katut kaéndahan. Éksprési prosés kahirupan manusa mangrupa dadasar tina gelarna kasenian, lantaran dina kasenian nyampak salah sahiji éksprési prosés kahirupan pikeun ngartikeun hirup, jeung néangan ngeunaan naon ari éndah, naon ari hadé, jeung naon ari bener (Sutrisno, 1993:6).

Kesenian mangrupa ébréhan kréativitas tina kahirupan manusa, ku kituna kasenian boga sifat dinamis atawa teu tangtu, bisa robah saluyu jeung jaman, dipiara atawa diraksa, népakeun jeung ngamekarkeun pikeun ngagelarkeun deui kasenian anyar di masarakat, bari teu ngaleungitkeun idéntitas asalna.

Djiwapradja (dina Rosidi, 2011:46) ngarumuskeun yén kasenian nasional Indonesia kabagi kana dua bagian, nya éta 1) ayana kasenian-kesenian daerah nu geus jadi bagian tina hirup tur *jati diri* bangsa, jeung 2) ayana pangaruh kasenian luar nu teu bisa ditolak lantaran salaku mahluk sosial, tangtuna teu jauh jeung lingkungan antar bangsa.

Rupa-rupa kasenian tradisi nu aya di sawatara daerah di Indonésia, méré ciri kana kabeunharan kasenian nasional. Indonésia anu diwangun ku sababaraha sélér bangsa, salah sahijina nya éta Sunda, boga rupa-rupa kasenian tradisi nu tumuwuh di masarakatna, sarta boga kasenian tradisi nu ngawengku kabiasaan masarakatna séwang-séwangan. Sakabéh karakteristik kasenian tradisi nu aya di sabudeureun Indonésia téh mangrupa harga diri bangsa sacara nasional. Ku kituna saupama seni tradisional tumpur, tangtuna bakal ngurangan atawa ngaleungitkeun harga diri bangsa sacara teu langsung.

Jawa Barat beunghar ku kasenian anu jadi ciri has di masing-masing daerahna. Kasenian tradisi ieu geus mekar tur tumuwuh sacara turun-tumurun di masarakatna. Umpamana baé kasenian Kuda Rénggong ti Sumedang, Badawang ti Bandung, Sisingaan atawa Singa Dépok ti Subang, Cianjur ti Cianjur, jeung Uyeg ti Sukabumi.

Kabupaten Sukabumi euyeub ku rupa-rupa pariwisata jeung kasenian tradisi nu mangrupa warisan ti para karuhun masarakat Sukabumi. Salah sahiji **Sandi Masri Putri, 2013**

kasenian tradisi anu jadi ciri has di Kabupatén Sukabumi nya éta kasenian Uyeg. Ieu kasenian téh dianggap gambaran masarakat di sabudeureun Kabupatén Sukabumi.

Salian ti Uyeg, di Sukabumi mekar warna-warna kasenian tradisi séjénnna, boh anu sifatna umum, boh nu sifatna husus. Kasenian tradisi umum mangrupa warna kasenian nu aya tur tumuwuh di sakuriling tatar Sunda saperti calung, angklung, réog, degung, jaipongan, wayang golék, jeung seni béra diri penca silat. Kasenian tradisi séjénnna nu husus, mangrupa kasenian has nu aya di hiji wewengkon nu geus nyebar tur mekar ka wewengkon séjénnna, nya éta diantarana kasenian parebut sééng.

Parebut sééng mangrupa warna kasenian has nu mekar di wewengkon Sukabumi, ieu kasenian asalna ti Désa Kutajaya, Kacamatan Cicurug Kabupatén Sukabumi anu dipikawanoh dina taun 1911-an (wawancara jeung Djuarsa, 2013).

Kesenian parebut sééng téh mangrupa bagian tina runtusan upacara jatukrami di daerah Sukabumi. Kasenian ieu patali jeung paguron penca silat di daerah Kutajaya Kecamatan Cicurug Kabupatén Sukabumi. Harita, aya rombongan paguron penca silat ti Cimandé datang ka Désa Kutajaya pikeun ngalamar putra ti pupuh paguron silat Désa Kutajaya. Niat atawa maksud pikeun ngalamar putra ti pupuh paguron silat Désa Kutajaya téh teu langsung ditarima kitu waé ku pihak awéwé, lantaran aya sawatara sarat anu kudu dilakukeun saacon éta lamaran téh ditarima. Saratna nya éta wawakil ti pihak lalaki kudu bisa ngarebut sééng ti pihak awéwé. Parebut sééng éta téh dilakukeun ku cara némbongkeun kamampuh silat ti wawakil séwang-séwangan.

Dina poé nu geus ditangtukeun, rombongan ti pihak lalaki (paguron penca silat ti Cimandé) datang ka Désa Kutajaya pikeun ngalaksanakeun sarat nu geus ditangtukeun saméméhna, nya éta ngadu jajatén. Ku kamahéran silat wawakil ti pihak lalaki, sééng téh bisa direbut, anu hasilna éta lamaran téh ditarima ku pihak awéwé (hasil wawancara jeung Djuarsa, 2013).

Ditilik tina keterangan di luhur, bisa dicindekkeun yén awéwé téh mangrupa harta anu kudu dijaga, tur boga ajén luhur dina kahirupan, ku kituna teu sagawayah dipiboga ku batur. Dina hal ieu bisa digambarkeun yén masarakat **Sandi Masri Putri, 2013**

Sukabumi téh méré ajen luhur ka awéwé. Jadi kasenian parebut sééng téh boga ajén anu ngutamakeun kapentingan awéwé salaku pihak anu kudu dijaga jeung diaping.

Kivari, lantaran parobahan jaman, kasenian tradisi parebut sééng geus ngamekarkeun kasenian tradisi lianna. Parobahan atawa trasformasi dina kasenian tradisi parebut sééng téh nya éta ayana kasenian parebut sééng anu prak-prakanna leuwih nekenkeun kana seni pertunjukan nu mangrupa seni tari jeung seni drama atawa téater.

Seni tari parébut sééng, nyaritakeun ngeunaan hal-hal anu aya patalina jeung kasenian tradisi parebut sééng baheula, nya éta hiji seni pertunjukan dina wangun tarian anu nyaritakeun ngeunaan hiji jajaka anu hayangeun ka hiji wanoja, tapi teu gampang meunangkeun éta wanoja téh, kudu aya usaha nu enya-enya pikeun meunangkeun wanoja nu dipikahayang.

Seni pertunjukan drama/téater mah, nekenkeun kana alur carita atawa sajarah mimiti ayana kasenian tradisi parebut sééng anu diperankeun ku sawatara pamaén. Seni pertunjukan ieu, nyaritakeun sacara gembleng asal mula kasenian tradisi parebut sééng, nepi ka prak-prakanana. Digambarkeun ku sawatara pamaén nu maké kostum, tur dilengkepan ku seting tempat jeung kajadian nu disaruakeun jeung mangsa harita.

Lila-kalilaan ieu kasenian tradisi téh jadi hiji pintonan anu *atraktif*, tuluy mekar jadi kasenian hiburan. Ieu kasenian téh lain ngan saukur mekar di Désa Kutajaya Kecamatan Cicurug Kabupatén Sukabumi wungkul, tapi geus nyebar ka daerah séjén ku cara ilubiung dina féstival tingkat Jawa Barat jeung nasional.

Ku ayana pagelaran seni tari jeung drama parebut sééng, kivari kasenian tradisi parebut sééng téh geus měh tumpur. Masarakat leuwih milih lalajo pagelaran seni tari atawa drama lantaran dianggap leuwih ngirut tur *efisien* boh dina tempat boh dina waktu pagelaranana. Ku kituna sacara teu langsung kasenian tradisi parebut sééngna sorangan kapopohokeun.

Panalungtikan ngeunaan kasenian tradisi parebut sééng, saacanna geus dilakukeun ku Giran Ihlas Munggaran (2008), anu judulna *Kontinuitas dan Perubahannya dari Upacara Parebut Seeng di Desa Kutajaya Kecamatan Sandi Masri Putri, 2013*

Cicurug Kabupaten Sukabumi. Upama ditilik deui, kasenian tradisi parebut sééng téh boga ajén éstétika (kaéndahan) jeung ajén palsapah anu dipercaya ku masarakatna.

Pikeun ngajembaran ambahan panalungtikan ngeunaan kasenian tradisi parebut sééng, tur dipikawanoh ku masarakat di sabudeureun Sukabumi umumna, jeung generasi muda hususna, sarta dipatalikeun jeung bahan pangajaran di sakola, ieu panalungtikan penting dilakukeun. Hasil panalungtikan ieu, dipiharep bisa jadi salah sahiji bahan ajar nu luyu jeung SKKD maca artikel budaya lokal pikeun siswa SMA kelas XII. Ku kituna, ieu panalungtikan dijudulan “Ajén Èstétika dina Kasenian Tradisi Parebut Sééng di Désa Kutajaya Kecamatan Cicurug Kabupaten Sukabumi pikeun Bahan Pangajaran Maca Kelas XII”.

1.2 Watesan jeung Rumusan Masalah

1.2.1 Watesan Masalah

Pédaran ngeunaan kabudayaan dina widang kasenian di tatar Sunda téh lega pisan ambahanana. Ditilik tina ajén palsapahna ngawengku ajén atikan, ajén sosial, ajén moral, ajén kapercayaan, jeung ajén éstétikana. Sangkan masalah nu ditalungtik jeung dipedar leuwih jéntré tur henteu méngpar tina widang nu ditalungtikna, ieu panalungtikan téh diwatesanan pedaranna ngeunaan ajén éstétika dina kasenian tradisi parebut sééng.

1.2.2 Rumusan Masalah

Masalah dina ieu panalungtikan dirumuskeun saperti ieu di handap.

- 1) Kumaha sajarah kasenian tradisi parebut sééng di Désa Kutajaya Kecamatan Cicurug Kabupaten Sukabumi?
- 2) Kumaha prak-prakan kasenian tradisi parebut sééng di Désa Kutajaya Kecamatan Cicurug Kabupaten Sukabumi?
- 3) Kumaha transformasi (parobahan) kasenian tradisi parebut sééng dina mangsa kiwari?
- 4) Ajén éstétika naon waé anu nyampak dina kasenian tradisi parebut sééng di Désa Kutajaya Kecamatan Cicurug Kabupaten Sukabumi?

Sandi Masri Putri, 2013

Ajen Estetika Dina Kasenian Tradisi Parebut Seeng Di Desa Kutajaya Kecamatan Cicurug Kabupaten Sukabumi Pikeun Bahan Pangajaran Maca Di SMA Kelas XII
Universitas Pendidikan Indonesia | repository.upi.edu | perpustakaan.upi.edu

- 5) Kumaha ngadéskripsiéun bahan pangajaran maca ngeunaan kasenian tradisi parebut sééng di SMA kelas XII ?

1.3 Tujuan Panalungtikan

1.3.1 Tujuan Umum

Sacara umum ieu panalungtikan boga tujuan pikeun ngariksa kabudayaan jeung kasenian nu aya di masarakat, hususna dina ngamumulé kasenia tradisi parebut sééng, tur mikanyaho ajén éstétika naon waé nu aya dina kasenian parebut sééng.

1.3.2 Tujuan Husus

Sacara husus ieu panalungtikan boga tujuan pikeun ngadéskripsiéun;

- 1) Sajarah kasenia tradisi parebut sééng di Désa Kutajaya Kecamatan Cicurug Kabupatén Sukabumi;
- 2) Prak-prakan kasenian tradisi parebut sééng di Désa Kutajaya Kecamatan Cicurug Kabupatén Sukabumi;
- 3) Transformasi (parobahan) kasenian tradisi parebut sééng dina mangsa kiwari;
- 4) Ajén éstétika anu nyampak dina kasenian tradisi parebut sééng di Désa Kutajaya Kecamatan Cicurug Kabupatén Sukabumi;
- 5) Ngadéskripsiéun bahan pangajaran maca ngeunaan kasenian tradisi parebut sééng di SMA kelas XII.

1.4 Mangpaat Panalungtikan

1.4.1 Mangpaat Teoritis

Mangpaat teoritis dina ieu panalungtikan nya éta bisa dijadikeun répéréensi pikeun ngajembaran élmu pangaweruh ngeunaan kasenian Sunda, ngajembaran pangaweruh masarakat, hususna ngeunaan kasenian parebut sééng. Ieu panalungtikan ogé mangrupa invéntaris kabudayaan nu aya di tatar Sunda.

1.4.2 Mangpaat Praktis

Sacara praktis ieu panalungtikan bisa dijadikeun répérénsi pikeun mahasiswa, seniman, jeung masarakat pikeun ngajembaran pangaweruh ngeunaan kasundaan, hususna dina widang kasenian. Ieu panalungtikan ogé bisa ngeuyeuban bahan pangajaran basa Sunda di SMA, hususna dina kaparigelan maca artikel pikeun siswa ku cara maca atawa niténan sacara langsung.

1.5 Raraga Tulisan

Skripsi ieu disusun jadi lima bab. Bab ka I mangrupa bubuka nu medar ngeunaan kasang tukang tina panalungtikan, watesan jeung rumusan masalah, tujuan panalungtikan boh sacara umum boh sacara husus, mangpaat panalungtikan anu ngawengku mangpaat teoritis jeung mangpaat praktis, sarta raraga tulisan dina ieu skripsi.

Bab II mangrupa bagian tina skripsi anu medar ngeunaan tatapakan teori anu dipaké dina ngalaksanakeun panalungtikan. Hususna medar kajian teori ngeunaan falsapah tina ajén éstética.

Bab III mangrupa bagian tina skripsi anu ngébréhkeun ngeunaan métodologi anu digunakeun dina ieu panalungtikan, ti mimiti jenis metodé panalungtikan, prak-prakan dina ngolah data hasil panalungtikanna, sarta sumber data anu digunakeun dina panalungtikan, desain panalungtikan, téhnik panalungtikan, instrumén panalungtikan, sarta wangenan operasionalna.

Bab IV mangrupa bagian tina skripsi anu medar sarta ngadéskripsikeun hasil panalungtikan anu ngawengku prak-prakan panalungtikan, nganalisis data hasil panalungtikan, jeung medar ngeunaan kaévéktipan ajén éstética dina kasenian parebut sééng.

Bab V mangrupa bagian tina skripsi anu medar ngeunaan kacindekan tina hasil panalungtikan nu geus dilaksanakeun ku panalungtik sarta saran tur harepan panalungtik pikeun kamajuan panalungtikan kahareupna.